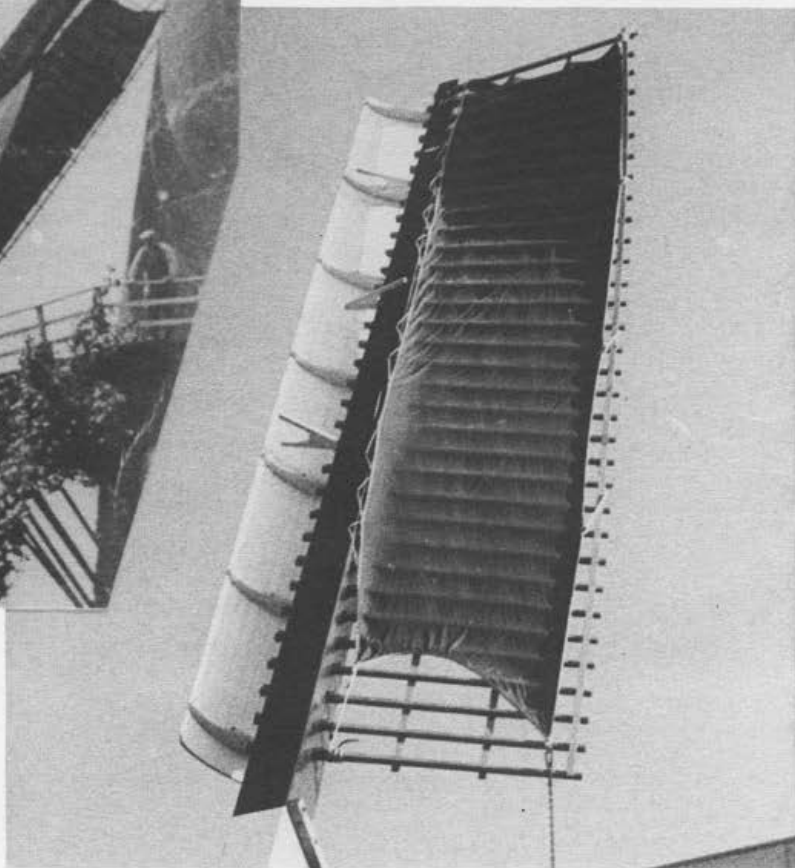
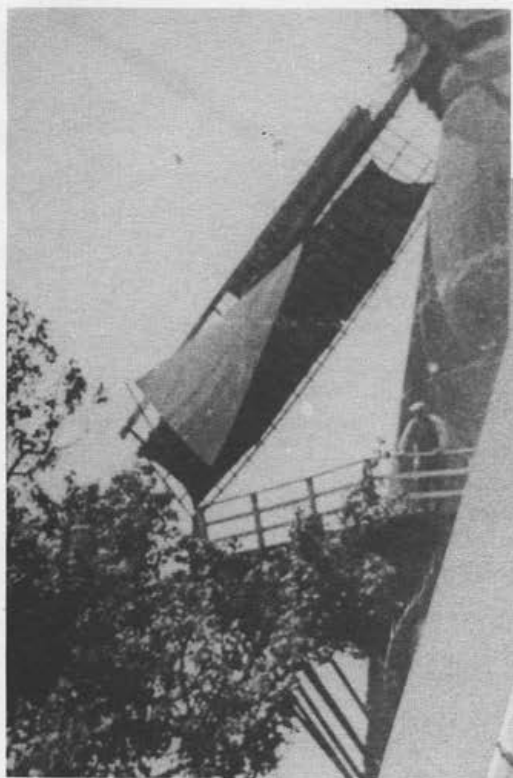

Gildebrief

*De fokwiek een ijzersterk
idee van Ir. P.L.Favël.
Op 8 november a.s. hoopt
hij zijn 100ste geboortedag
te vieren.*

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

Verenigingsorgaan van het Gilde van Vrijwillige Molenaars verschijnt 4x per jaar.
De oplage is 1400 exemplaren.

Redactie: G.J. Pouw, D.J. Braay en J.P. Kurver.

Redactie-adres: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars p/a Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden

Secretariaat: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars Nieuwe Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen, tel. 02152-51695

Postgirorekening: 2144780 t.n.v.:
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Naarden

Biotoopwacht: E. Smit, Esdoornlaan 61
1521 EC Wormerveer, tel. 075-283123

Gildeverzekeringen: Mevr. M. Mulder,
Veenhuizerkade 3, 1704 DK Heerhugowaard,
tel. 02207-13002

Bliksemafleidercontrole: D.J. Abelskamp,
Laan 1940-1945 nr. 2, 7231 GL Warnsveld

Ledenadministratie: Mevr. E.N. Pouw-Schipper,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel. 02159-45428

BESTUUR

Voorzitter: Dick-Jan Braay,
Koningsdiep 78, 1509 WE Zaandam, tel. 075-311639

Secretaris: Boudewijn van Weel,
Nw. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen,
tel. 02152-51695

Penningmeester: Gerard Barendse,
Beatrixstraat 79, 2685 BH Poeldijk, tel. 01749-45580

Examencoördinator: Jan Spruit,
Molenviergang 8, 2761 BK Zevenhuizen,
tel. 01802-2613

Contactpersoon voor de afdelingen:

Gerard Sturkenboom,
Biss. Arnoutlaan 14, 5591 BL Heeze,
tel. 04907-2602

Publicaties/redactie: Gerrit Pouw,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel.
02159-45428

Algemeen: Peter de Moes,
Hermelijnlaan 3, 1216 EB Hilversum,
tel. 035-215772

ADVERTENTIES

Voor bedrijven of instellingen, die materialen en/of diensten aanbieden welke direct of indirect te maken hebben met de molens, staat de mogelijkheid open te adverteren.
Advertentietarieven op aanvraag.

JAMMER GENOEG BENT U NIET DE ENIGE MET BELANGSTELLING VOOR MONUMENTEN

Evenals u hebben ook
houtworm, boktor en zwam
een uitgesproken voor-
liefde voor ons nationaal
monumentenbestand.

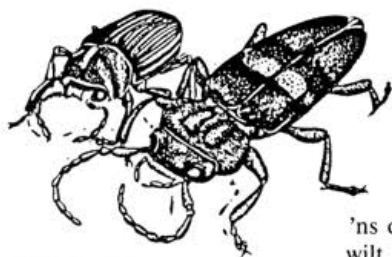
En waar uw be-
langstelling opbouwend is,
gaan zij nogal afbrekend te
werk.

Resultierend in schade-
posten van miljoenen guldens. Voorkomen
blijft daarom altijd goedkoper dan genezen.

Sterker nog: genezen is soms zelfs
helemaal
niet meer mogelijk.

Laat daarom een specialist van Rentokil
bij u langs komen voor inspectie. De kosten
van deze inspectie zijn nul komma nul, waar
ook in Nederland.

Bovendien krijgt u meteen een serie

Links de houtworm, rechts de boktor.
Samen veroorzaken ze voor miljoenen
schade aan monumenten.

duidelijke tips over
bescherming.

Vul de bon in en stuur
'm op. Oók als u eerst onze
uitgebreide dokumentatie

'ns onder de loep
wilt nemen.

RENTOKIL GRATIS INSPECTIE

☐ Wilt U mij bellen voor een gratis inspectie?

☐ Wilt u mij eerst dokumentatie zenden?

Naam: _____

Bedrijf: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Telefoonnr.: _____

Opsturen aan rentokil, postbus 52, 2280 AB Rijswijk (Z.H.).
of bel gratis: 06-0226600

't GAANDE WERK

Na alle feestelijkheden rondom de 750-ste geslaagde vrijwillige molenaar en de 250-ste examendag, met daaraan volgend de vakantieperiode, ligt hier de derde Gildebrief van 1991 weer voor ons.

Ter gelegenheid van de 750-ste geslaagde candidaat, leek het ons wel eens leuk om een reactie te vragen aan de diverse vrijwillige molenaars betreffende eerdere mijlpalen in deze serie, te weten de eerste geslaagde, Eric Zwijnenberg, de 250-ste geslaagde, Gerrit Pouw, de 500-ste geslaagde, André Keyzer en de 750-ste, Gerard Schoumans.

De eerste heeft echter even af moeten laten weten, daar hij zich letterlijk en figuurlijk heeft vertil aan de molen. Vanaf deze plaats, Eric, beterschap met de rug en in het vervolg wat voorzichtiger, je hebt er maar één hoor!

Naast diverse andere zaken treft u o.a. weer aan 'Het weer zoals het was', en een uitgebreid vakantieverslag van de molenaar die veel zag en hoorde in Friesland.

Zoals we reeds memoreerden in de aanhef zijn de vakanties weer voorbij en kunnen we ons weer storten op het dagelijkse leven en beslommingen, maar ook de molen komt weer aan de orde.

Ons inziens dient één van de eerste dagen dat men weer op de molen is, deze bekeken te worden met een kritische blik! Hoe is het met de staat van onderhoud van die delen waarop men als molenaar doorgaans blindelings vertrouwt. Onze gedachten gaan uit naar bijvoorbeeld de hekstocken, traptreden en leuning, vloerdelen, wipstok, etc. Maar ook de staat van onderhoud van het resterende deel van het gaande- en staande werk.

Zijn de attributen voor het afzetten van het draai vlak van het wiekenkruis nog wel zoals het zou moeten zijn?

Dit alles heeft met je eigen en andermans veiligheid te maken, maar denk ook eens aan de molen zelf.

Neem de pot of het blok bijenwas eens ter hand en loop alle kammen en staven eens na. Gebruik hierbij een zogenaamde industrieföhn. Een uiterst veilig apparaat. Laat je hem uit de handen glippen, dan is hij direct uit en levert geen gevaar voor brand op. Tevens kan je er uiterst nauwkeurig de te wassen kammen en staven mee verwarmen.

Verder geldt nog steeds, dat een luie molenaar een moordenaar is voor zijn eigen rug. We doelen hierbij op het niet tijdig en regelmatig rondsmeren van het kruiwerk. Het maakt echt veel verschil uit of dit goed en regelmatig gebeurt of niet. Probeer het verschil maar eens uit op de munnik van een krui-rad of wiel. Op vele molens is dit een vergeten onderdeel en kan je er rustig je brood op leggen zonder enig nadelig gevolg.

Het rad werkt echt beduidend lichter als deze goed is gesmeerd. Zeker als de volle trekkracht van de krui-ketting erop staat.

Zo zie je maar; klusjes genoeg voor de eerste maaldagen. Dan komt het luie vakantiezweet er weer eens uit. Succes dus en maal ze.

G.J. Pouw, redactie

P.S. Onze voorzitter die 't Gaande werk' veelal verzorgt zit nog in Indonesië te genieten van de Bali-neesche danseressen, vandaar.

DE EERSTE VAN DE 750 GESLAAGDEN

Ondanks zijn zere rug toch een bijdrage, waarvoor onze waardering.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek van het Gildebestuur om als degene die het eerste getuigschrift vrijwillig molenaar ontving, een paar dingen op papier te zetten over mijn examen, hoe ik ertoe ben gekomen, en hoe het verder op molengebied met mij is gegaan.

In die allereerste ploeg vrijwilligers die opging voor het examen, was ik eigenlijk een beetje een uitzondering. Ik had namelijk al een molen! Mijn ouders (wij woonden toen nog in Amsterdam) huurden namelijk in 1953 de watermolen van de Wim-menumpolder bij Egmond aan den Hoef als

zomer- en weekendverblijf. Ik was 6 jaar toen wij er voor het eerst kwamen. De molen stond toen al

Inleveren copy:

Voor Gildebrief no. 4 (verschijningsdatum 15 december 1991) dient Uw copy vóór 1 november 1991 bij de Gildebrief-redactie binnen te zijn

twee jaar stil (er was een elektrisch gemaal voor in de plaats gekomen). In 1955 konden mijn ouders de molen van de polder kopen. We brachten er de weekends en de vakanties door, en een boerenzoon die vroeger nogal eens bij de molenaar over de vloer kwam, liet in het begin de wieken nog wel eens een heel enkele keer draaien.

De oude potroeden werden echter al snel slechter, en van draaien was toen geen sprake meer. In de zestiger jaren kwamen de plannen voor een restauratie van het wiekenkruis en in de zomer van 1967 toog de molenaar aan het werk. Op dat moment was alléén nog maar sprake van uitwendig herstel: nieuwe wieken en twee velden nieuw riet. Toen JanTom Poland, de molenaar, echter aan het werk was, stelde hij mij de vraag: "Waarom ga je niet met die molen malen? Dat kan toch makkelijk?" Het gaande werk was nog helemaal compleet. Alleen het schepblad moest opnieuw afgehangen worden (zat klem tussen de krimpuren), en er moest een stenen muurtje worden gesloopt dat het polderbestuur een aantal jaren daarvoor had laten metselen in plaats van de half verrotte wachtduur. De vonk van enthousiasme sloeg van Jan Poland op mij over: ja, als het zó weinig extra werk is om de molen maalvaardig te maken, waarom dan niet?

En zo kwam het dat op 15 juni 1967 na een stilstand van twaalf jaar de Wimmenumer voor het eerst weer water gaf! Op dat moment reed langs de duinen op zijn brommertje een (voor mij nog onbekende) molenliefhebber: Klaas Zaal uit Bergen. Die wist niet wat hij zag: de Wimmenumer, die hij alleen als 'dode' molen kende, draaide! Hij kwam onmiddellijk door het weiland naar de molen toe, en dat zou zeker niet zijn laatste bezoek worden.

Een poos later kwam Klaas Zaal weer eens naar de molen, met een briefje dat hij had ontvangen van een paar andere jonge molenliefhebbers die hij al kende. Zij wilden de koppen bij elkaar steken om te kijken of er geen opleiding voor vrijwillig molenaar zou kunnen komen, en een of ander examen. Op 14 oktober 1967 zou een eerste bijeenkomst in Leiden zijn. Dick Prins was de initiatiefnemer (en later eerste voorzitter van het Gilde).

Nu was het halen van een molenaarsexamen om daarmee een molen te kunnen krijgen voor mij natuurlijk niet zo van toepassing. Ik had immers al een molen. En de eerste beginnenden van het malen waren me geleerd door de molenaar, en ik had wat bezoeken gebracht aan andere molenaars. Toch voelde ik me wel aangetrokken tot dat groepje jonge molenliefhebbers, en ging samen met Klaas naar Leiden. In mijn aantekeningen van toen lees ik: '11.00 uur station Leiden. Leuke dag gehad. Met z'n negenen pannekoeken gegeten en naar drie molens geweest'.

Enfin, na die eerste bijeenkomst zouden er nog talloze volgen, en ik bleef meedoen. De eerste echte instructiemogelijkheden ontstonden (Den Besten,

Vooren), en met elkaar bezochten we heel wat molens. Er werd contact gelegd met 'De Hollandsche Molen' om te praten over examens enz. enz. Die eerste geschiedenis van het Gilde is echter al eens elders beschreven, en daarom spring ik nu maar in één keer door naar zaterdag 21 februari 1970: de dag waarop de eerste examens vrijwillig molenaar werden afgenomen. Het gebeurde op 'De Kat' aan de Zaanse Schans. Er waren maar liefst acht kandidaten! (Meteen bleek dat al véél te veel, en bij latere examens zouden dat er nog maar vier op één dag zijn.)

We moesten ons eerst op 'De Zoeker' vervoegen, waar we werden ontvangen door Mw. Kaal. De examencommissie bestond uit de heren A.J. de Koning, E. Smit Sr. en J.J. Mallisse. Ik was de tweede kandidaat die dag. De uitslag werd toen nog niet meteen bekend gemaakt; de heren wilden zich aan het eind van de dag eerst nog eens even beraden! Gelukkig begreep Evert Smit wel dat dat voor de kandidaten wel een héél onbevredigende situatie was, en aan het eind van de dag fluisterde hij de meesten van ons wel even in hoe hun kansen ervoor stonden. Zo kreeg ik toen al te horen dat ik wel geslaagd was. Aangezien de eerste kandidaat dat niet was, was ik daarmee de eerste in Nederland die slaagde voor het examen vrijwillig molenaar.

Van dat examen zelf herinner ik me eigenlijk niet zoveel meer. Ik weet wel dat er opnamen voor de tv werden gemaakt, die 's avonds werden uitgezonden. Verder herinner ik me nog dat bij het voorleggen van het zeil ik kennelijk iets met een knoop deed wat één der examinatoren zo niet gewend was, want hij vroeg (en er klonk duidelijk verbazing in zijn stem): "Doe je dat zó???" In volle overtuiging zei ik (en dat was ook zo): "Ja, altijd, zo heb ik dat geleerd." Je dacht toen natuurlijk wel 'nou ben ik gezakt', maar dat was kennelijk toch niet het geval.

Uiteindelijk bleken er vijf van de acht geslaagd, en twee weken later, tijdens de Algemene Ledenvergadering van De Hollandsche Molen in Krasnapolsky, werden de eerste vijf getuigschriften uitgereikt.

Ja, en hoe is het verder met mijn molenaarsleven gegaan? Ik bleef bij het Gilde betrokken, ben later een aantal jaren voorzitter van het Gilde geweest, kwam in het Algemeen, en later in het Dagelijks Bestuur van De Hollandsche Molen, maar vóór alles bleef ik toch De Wimmenumer trouw, waar ik tot op de dag van vandaag nog regelmatig mee maal. Leuk vind ik ook dat ik met een aantal van die eerste enthousiaste kern van molenliefhebbers nog steeds contact heb. Klaas Zaal, die op die gedenkwaardige dag in 1967 er de oorzaak van was dat ik in contact kwam met hen, woont bij wijze van spreken bij mij om de hoek van de straat in Alkmaar, en is ook nog altijd net zo enthousiast als toen, en heeft ook al weer 21 jaar zijn molen 'F' van de Zijpe en Hazepolder die hij beheert.

Al met al kijk ik met veel plezier terug op die 24 jaar dat het 'instituut' vrijwillig molenaar nu bestaat, en dat het zo'n enorme vlucht heeft genomen.

Ik vond het dan ook erg leuk om bij de uitreiking van het 750ste diploma aanwezig te zijn. Zonder

vrijwillige molenaars zou ons molenbestand er in Nederland nu écht héél anders hebben uitgezien.

De eerste, Eric Zwijnenberg

DE 250-STE GESLAAGDE

Dat ik de 250-ste geslaagde vrijwillige molenaar was bleek mij pas vele jaren na dato. Alles was destijds nog niet via de computer geadministreerd, dus ging dit feit ongemerkt voorbij, evenals de honderdste. Welke laatstgenoemde toch ook een mijlpaal was in het bestaan van het Gilde.

Veel belangrijker vind ik zelf hoe je er toe gekomen bent om vrijwillig molenaar te worden. Ik ben eens bij mezelf te rade gegaan en moet dan heel ver terug gaan in mijn leven.

De eerste keer dat ik met het fenomeen 'molenaar' te maken kreeg, is reeds zo'n vijftig jaar geleden. Ik won namelijk een tekenwedstrijd, wat vele Gildeleden wellicht nu niet zo verwonderlijk voor zal komen. De prijs welke hieraan verbonden was, bestond o.a. uit een dag meelopen op de molen van de Naardermeer te weten 'De Onrust' te Muidenberg.

Mijn moeder, een zeer voorzichtig type wat haar spruiten aangaat, zag het bezoek aan de molen niet zo zitten, daar zij meende de molenaar te kennen. Het was volgens haar een uiterst zwijgzaam en enigszins nors overkomend personage.

Ondanks deze ietwat negatieve informatie, stapte ik op een prachtige bijna windstille dag op mijn fietsje en peddelde naar de molen, wel 5 kilometer ver van huis en dat in mijn eentje!!

Schuchter belde ik aan bij de molenaarswoning,

maar dit bleek achteraf een volledig overbodige handeling, want noem mij eens een poldermolen waar men je niet reeds lang van te voren ziet aankomen. Klaas de Bruin, zo heette de molenaar destijds, kwam reeds achter de schuur vandaan lopen en bekeek mij al monsterend eens doordringend aan. Zou het dan toch waar zijn wat moeder reeds verwachtte?

Het eerste contact bevestigde de uitspraak van mijn moeder zowel ja als nee, hij was niet zwijgzaam.

Hij begon namelijk direct uitvoerig op mij te mopperen zo het scheen, hij verweet mij namelijk direct dat ik geen zak wind bij me bleek te hebben en dat ik er bovendien veel te netjes bijliep. Tja, je moeder hè. Je gaat bij vreemde mensen op bezoek dus je moet dan je zondagse kleren aan. Je kent dat wel. De opmerking over die zak wind begreep ik uiteraard volstrekt niet. Wat mijn kleren betreft, dat werd door mevrouw de Bruin snel geregeld. Zij pelde mij snel uit de gesteven witte blouse en fluwelen korte broek en verzoop mij daarna in een enkele maten te grote overall van haar oudste zoon.

Het spreekwoordelijke ijs was hiermede nog niet gebroken, maar het dooide dacht ik toen reeds wel.

De Bruin vroeg mij, onderweg naar de molen na de verkleedpartij, wat ik er nu wel van dacht, van

Examen op de Kat te Uitgeest.

V.l.n.r. J. Malisse, D. v. Vliet, G. Pouw, L. Vellekoop

zo'n dagje meelopen op de molen. Ik moest het antwoord hierop schuldig blijven en maakte hem dat duidelijk door een ietwat overdreven schouderophalen, en enigszins verwaasd naar hem op te zien.

Bij de molen gekomen werd mij duidelijk gemaakt wat ik die dag kon verwachten en maakte hij mij ook direct duidelijk wat hij bedoeld had met die zak wind.

Er was echter toch wel wat wind en met de molen uit zijn werk gezet zou hij wel rond willen komen. Met veel ontzag keek ik naar het op de wind kruien en het voorleggen van de eerste twee zeilen. Deze man moest toch wel sterk zijn en niet bang om zo hoog in de wieken te klimmen. Vooral nadat hij na deze handelingen, mij nadrukkelijk uitnodigde, als kind van 9 jaar, om de derde met hem samen voor te leggen. Toen bleek dat ik geen hoogtevrees had en gezien de omstandigheden, met niet zichtbare maar toch knikkende knieën 12 meter hoog de eerste lus achter de kikker legde, knorde De Bruin goedkeurend achter mij.

Het ijs was nu kennelijk wel gebroken en van zwijgzaamheid was nu niet erg veel meer te merken, daar hij hierna honderduit vertelde over de molen en zijn werk.

Kort en goed, het werd de dag van mijn leven en hij nodigde mij na afloop uit nog eens terug te komen, maar dan liefst als het regende en hard waaide. Pas dan zou ik echt zien en beleven wat een poldermolen eigenlijk wel voorstelde.

Slechts twee keer heb ik van dit aanbod gebruik kunnen maken, daar kort daarna de tweede wereldoorlog uitbrak. Toch bleek achteraf dat toen de basis was gelegd voor mijn allergie voor molens.

In 1975 kwam ik gezamenlijk met mijn vrouw weer in aanraking met het fenomeen molens. Tijdens een begrafenis bleek, dat een van de vele neven van mijn vrouw vrijwillig molenaar was. Om kort te gaan, wij werden uitgenodigd op zijn molen en dat sloeg aan zowel bij mijn vrouw als bij mij.

Voor de opleiding kwamen we terecht op de molen van de Polder Oukoop te Loenersloot waar Jan Kurver molenaar is en ook instructie wilde geven. We hebben gezamenlijk hier een prachtige tijd gehad. Jan heeft veel dingen gemeen met Klaas de Bruin, ook hij kan honderduit vertellen en zeker over het weer. Jan heeft echter ook een bepaalde

manier net als de Bruin om uit te testen wat voor vlees hij in de kuip heeft voordat hij er echt aandacht aan gaat besteden.

Klaas de Bruin testte mij uit, achteraf bekeken, door mij dat zeil te laten voorleggen. Jan Kurver nodigde mij uit om 's avonds bij hem te komen malen. Op zich niets bijzonders, zo te zeggen, maar er dient wel bij verteld te worden dat het hard waaide en pijpenstelen regende. Er moest in de loop van die avond tweemaal worden gewicht voor de steeds aanwakkerende wind en om twaalf uur 's nachts de molen afzeilen. Ik voelde mij aanvankelijk zeer vereerd dat ik dit als beginnend vrijwilliger mocht doen, maar ik was na afloop behoorlijk afgedraaid, en tot op mijn blote bast drijfmat. Als je bij windkracht 6 tot 7 en in de stromende regen vier zeilen wegneemt en klampt die gemaakt zijn van katoendoek nr. 10, kan ik een ieder garanderen dat het water je via de oksels doorspoelt naar je klompen.

De bedoeling van dit alles is gewoon om te zien of je na deze ervaring nog wel zin hebt om door te gaan met de opleiding. Deze manier en nog vele foefjes, staan nu bekend in het Utrechtse, als het oplopen van het z.g. Kurver-virus.

Het virus sloeg behoorlijk aan want na krap een jaar bij hem geleest te hebben slaagde ik met goed gevolg voor het examen op de molen 'De Kat' te Uitgeest.

En ik moet zeggen, ik geniet er nog steeds van als het rotweer is en de wind behoorlijk doortrekt en er voluit gemalen kan worden. Een molen onder die omstandigheden te bemalen geeft je iets van het gevoel macht te hebben over de elementen en een imponerend werktuig als een molen. Er is niets mooier dan uit beiden te halen wat er in zit met inachtneming van de nodige beheersing van jezelf om niet te ver te gaan.

Kort gezegd, bedankt Klaas de Bruin en Jan Kurver, voor de wijze waarop ik door de wol geverfd ben door jullie, en te weten ben gekomen wat het is molenaar te zijn.

Tot slot weet ik zeker dat ik dit ook kan zeggen namens mijn vrouw, welke eveneens net zo intens geniet van alles op, aan en rond de molens.

De 250-ste, Gerrit Pouw

DE 500-STE GESLAAGDE

Naar aanleiding van het verzoek om mijn ervaringen te vertellen en waarom ik als vrijwillig molenaar aan de gang ben gegaan, het volgende.

Ik was al enige jaren lid van de Vereniging De Hollandsche Molen. De interesse voor molens heb ik van mijn vader, hij had vele molenboeken en een prachtige ansichtkaartenverzameling. Van deze verzameling ben ik nu de trotse eigenaar.

Vanaf 1976 tot zijn overlijden in 1980 mocht hij zelfs met de net herstelde molen van 'het Noorden' draaien.

Echter na zijn overlijden stond de molen stil. Dit deed mij en mijn broer besluiten om zelf met de molen verder te gaan.

Om met de molen verder te kunnen, hebben wij ons in deze materie verdiept, zodat we verant-

Examen te Zevenhuizen.

V.l.n.r. A. Keyzer, Z.K.H. Prins Claus, D. v. Vliet, L. Vellekoop

woord met de molen overweg konden. Op een van de jaarlijkse excursies van de Hollandsche Molen spraken we Dick Prins die enthousiast vertelde over het Gilde.

Via de Hollandsche Molen kregen wij adres en telefoonnummer, waarna we ons aanmeldden.

Onze opleiding hebben we gevolgd bij Jan Beers

op de 'Groote Molen' te Schellinkhout. Hier werd ons de theorie en praktijk op een eveneens enthousiaste wijze bijgebracht. En ik vond de gezellige en leerzame zaterdagen om niet te vergeten.

Het proefexamen werd afgenomen door Klaas Zaal op de Molen 'F' te Burgerbrug op 17 december 1983.

Bij dit examen bleek al snel dat ik iets te weinig afwist van zowel de standaard- als de wipmolens. Maar ja, die typen staan tenslotte bij ons ook niet in de buurt.

Vervolgens werd het examen afgenomen op de 'Hargermolen' in het voorjaar van 1984. Er stond een lekker windje, dus vier volle zeilen er voor en het ging allemaal naar wens. Ook het theoriegedeelte verliep goed. Dat hield dus in dat ik mij nu als geslaagd molenaar kan voorstellen.

Later bleek dat ik de 500-ste geslaagde vrijwillig molenaar was. Een en ander was de aanleiding dat men mij verzocht het examen nog eens dunnetjes over te doen en wel in het bijzijn van Z.K.H. Prins Claus. Deze zou als beschermheer van de Hollandsche Molen, mij persoonlijk het behaalde getuigschrift overhandigen.

Dit heuglijke feit vond plaats op 30 augustus 1984 en wel op 'Molen' van de viergang te Zevenhuizen van de 'Tweemanspolder', bij molenaar v.d. Bos.

Toch met een beetje de kriebels in mijn maag natuurlijk, moest het gebeuren met al die persmensen erbij. En er was al heel wat afgebeeld voordien door deze mensen.

Maar gelukkig was er meer belangstelling voor 'de Prins' dan voor de Keyzer!!

Het Gilde had voor deze gelegenheid het bekende speldje laten vergulden. Helaas in alle drukte was men de overhandiging totaal vergeten. Ik heb het desondanks toch nog uitgereikt gekregen en daar ging het tenslotte om.

Al met al een schitterende dag waar ik te samen met mijn vrouw en kinderen danig van genoten heb.

De 500-ste, André Keyzer

DE 750-STE MOLENAAR

Hoewel mijn interesse voor de molens van een eerdere datum stamt ben ik pas in het jubileumjaar (1983) lid geworden van 'De Hollandsche Molen'. De media besteedden toen veel aandacht aan de wervingsactie van de vereniging voor meer leden. Via 'De Hollandsche Molen' kwam ik in contact met 'Het Gilde van Vrijwillige Molenaars' aangezien ik daadwerkelijk iets wilde doen aan de instandhouding van de Nederlandse molen. Dat was in 1984. Toch kon ik op dat moment niet de tijd vrijmaken om de praktijklessen te volgen. Na een aantal jaren werd ik opgebeld door Evelien

Pouw, die mij vroeg of ik nog steeds lid-in-opleiding wilde blijven. Mijn antwoord daarop was dat ik nog steeds van plan was de opleiding te beginnen maar dat mijn gezin en mijn andere hobby (wielrennen) te veel tijd in beslag nam.

In 1989 besloot ik toch maar de stoute schoenen aan te trekken en belde Evelien Pouw met de vraag waar ik kon beginnen. Ze vertelde mij dat op de Ruiter in Vreeland bij Nico Perdijk wel plaats was.

Tijdens de opleiding bleek, dat werken op één type molen heel beperkt is en Nico gaf mij het advies naar een tweede molen uit te kijken. De stukjes die

Gerard Schoumans legt de constructie van de staart uit, aan Leen Vellekoop e.e.a. wordt nauwkeurig genoteerd door Eveliene Pouwschipper.

Jan Kurver schreef (en nog steeds schrijft) over het weer boeiden mij zeer en daarom besloot ik Jan te vragen ook bij hem op de 'Oukoopse Molen' te les- sen. Bij Jan heb ik heel veel dia's met wolkenfor- maties gezien en wellicht evenzovele boeken daar- over. Als ik op een zaterdag bij hem kwam, zat hij in zijn molen vaak over atlasen gebogen om plaat- sen aan te tekenen van oude (niet meer bestaande) molens.

Van Nico en Jan heb ik dan ook zeer veel geleerd wat betreft het werken met enerzijds een korenstel- lingmolen en anderzijds een wipmolen. Na ander- half jaar vond Nico dat het tijd werd een proefexa- men aan te vragen. Dat vond plaats op 5 januari 1991 op de 'Oukoopse Molen'.

Ik trof het wel die dag, een krachtige ZW wind, in korte tijd flink krimpand. Op de vraag van Gerrit Pouw wat voor zeilvoering ik zou kiezen antwoord- de ik dapper twee halven. "Weet je dat zeker? De molen heeft nog maar weinig tasting." Ik zei dat het wel kon waarna ik de vang lichtte. De molen zette er gelijk de gang in maar bleef steken op 80 enden. Toch leerde ik hieruit in zo'n situatie (gerin- ge tasting) minder zeil voor te leggen.

In tegenstelling tot het proefexamen viel het echte examen op 22 mei op de 'Veenmolen' te Wilnis, wat betreft het weer tegen. Bijna geen wind. Ik was die bewuste morgen toch wel gespannen naar Wil- nis gereden maar werd daar vlot op mijn gemak gesteld door de examencommissie onder leiding van Leen Vellekoop en Gerbrand de Vries. Jan Kurver maakte ook deel uit van die commissie, maar mocht niet deelnemen aangezien ik ook bij

hem had geleest. Aangenaam verrast was ik door de aanwezigheid van de heer van de Waal namens 'De Hollandsche Molen'.

Tijdens het examen viel het mij op dat alles op een ontspannen manier werd afgehandeld en de resul- taten kundig werden bijgehouden door Evelien Pouw. Zonder dat ik er erg in had was de tijd ver- streken. Bij de uitslag weet Leen Vellekoop op zijn karakteristieke manier iemand in het ongewisse te laten omtrent het eindresultaat. Voor mezelf had ik reeds uitgemaakt dat het wat dat betreft wel goed zat. Ik kreeg dan ook mijn molenspeldje overhan- digd, tevens gaf Gerbrand de Vries mij een leuk boekje over een mogelijke herbouw van een Pal- trok, de 'Hoop' in Uitgeest. Ik heb dat 's middags nog in de tuin, nu echt op m'n gemak zitten door- lezen.

Dezelfde avond werd ik door Evelien opgebeld met de mededeling dat ik het 750-ste geslaagde lid was, en of ik misschien bereid was daar wat meer aan- dacht aan te schenken. Die gebeurtenis zou plaats- vinden in Wijk bij Duurstede in het informatiecen- trum van 'De Hollandsche Molen'. Tevens zou er voor de genodigden op de molen 'Rijn en Lek' een 'examen' worden afgenomen. Voordat het zover was had mijn vrouw zonder dat ik dat wist reeds een aantal regionale dag- en weekbladen aange- schreven en ook de plaatselijke omroep werd van dit feit op de hoogte gebracht, tenslotte is een stuk publiciteit ten behoeve van het molenbehoud in Nederland van het grootste belang.

Die dag, 11 juni, zal ik niet snel vergeten. Onder de genodigden bevonden zich behalve de dagelijkse besturen van 'Het Gilde' en 'De Hollandsche Molen', de examencommissie, een aantal oudge- dienden die hun sporen reeds verdiend hebben in de molenwereld ook nog mensen van de pers. Vooral dit laatste vind ik belangrijk want hier ligt de weg de bevolking erop te wijzen dat het gaat om een monument dat dreigt te verdwijnen. Tijdens het 'examen' heb ik me kostelijk geamuseerd over de wijze hoe één van de fotografen zich van zijn taak kweet. Na het 'examen' werd mij in het infor- matiecentrum mijn diploma overhandigd door het allereerste geslaagde lid E. Zwijnenberg en de heer van de Waal namens de vereniging 'De Holland- sche Molen'. Ook 'Het Gilde' in de persoon van D.J. Braay verraste mij met een mooie penteke- ning van de molen 'Rijn en Lek', getekend door Gerrit Pouw. Tenslotte brak de heer J.A. Spoel, namens de examencommissie nog een lans voor het behoud van de Nederlandse molen. Na dit min of meer officiële gedeelte kon ik het niet nalaten mijn leermeesters, Nico Perdijk en Jan Kurver, te bedanken en hun een kleinigheid te overhandigen voor de tijd en moeite die zij mij gegeven hebben iets van het molenaarsvak bij te brengen, want ik besef me terdege dat er nog een aantal jaren over- heen zullen gaan voor ik kan zeggen dat ik mole- naar ben.

De 750-ste, Gerard Schoumans

DE 250-STE EXAMENDAG

Niet alleen de 750-ste geslaagde vrijwilliger was een heuglijk feit, maar ook de 250ste examendag. Werde het eerste examen gehouden op 21 februari 1970, de 250-ste viel op 30 mei j.l. 250 Maal dus trok de examencommissie naar een molen om de kandidaten de kans te geven te tonen wat ze waard zijn.

Voor de examencommissieleden is dit dikwijls een lange dag. Om 's morgens om ± 9 uur te kunnen beginnen moet men in diverse gevallen reeds om half zes naast het bed staan, daar er voor de aanvang reeds een rit met de auto gemaakt dient te worden van omstreeks twee uur.

Sinds het eerste examen zijn er vele zaken en regels veranderd. Zo is allereerst de huidige samenstelling van de commissie geheel anders dan in het begin. De mensen welke als commissielid aantraden op 21 februari 1970 waren Evert Smit, Joop Mallisse en A.J. de Koning.

Later werd hier nog aan toegevoegd t.b.v. het notuleren en de verslaglegging: mevr. Nelleke Muysken. Dit was echter niet de enige aanvulling of wijziging. Zeker mogen wij niet vergeten het tot de commissie toetreden van de vakmolenaar Dirk van Vliet.

Na korte tijd meende, mevr. Nelleke Muysken, om strikte en helaas trieste privé-omstandigheden, haar werk te moeten staken. Zij werd vervangen door mevr. Eveline Pouw-Schipper, welke dit werk sindsdien met veel inzet en groot plezier doet.

Tijdens de eerste examendagen nam men meer examens af per dag dan nu. Het was zelfs mogelijk om, als men 's morgens voor het examen zakte, 's middags deed men het nog een keertje dunnetjes over. Nu examineert men hooguit vier kandidaten, waardoor en veel meer tijd en gelegenheid is voor de kandidaat om zijn of haar kunnen te tonen.

Vroeger zakte men altijd geheel voor het examen, nu kan men slagen voor het praktijk of theoretische deel en later de andere helft overdoen. Al met al dus een verbetering, zeker als men in aanmerking neemt, dat het theoretische deel veel en veel meer afgestemd is op de praktijk. Vragen van puur theoretische aard worden nagenoeg niet meer gesteld. De scheiding tussen de praktijk en theorie is dan ook bijna niet meer aan te geven.

Ook een verbetering is; mits goed uitgevoerd, de instelling van het zogenaamde proefexamen. Dit heeft twee grote voordelen, er vindt reeds een voorselectie plaats, waarbij tevens de kandidaat enige examenervaring opdoet.

De 'proefexamens' zijn in de loop der jaren uitgegroeid tot ware 'toelatingsexamens'.

Een probleem dat zich in de beginjaren nogal eens voordeed, was de veelvoorkomende begripsverwarring tussen de kandidaat en de commissie, veroorzaakt door antwoorden, gegeven in de streektaal of streekgebonden uitdrukkingen en benamingen. Dat probleem is nu ook ondervangen door de instelling

van de zogenaamde regio-examinatoren. Deze zijn van het een en ander op de hoogte en kunnen bij voorkomende gevallen direct ingrijpen. Tevens kunnen uit deze groep regiomensen, bij gebleken geschiktheid, nieuwe kernleden worden geselecteerd.

Al met al een evaluatie van het examineren, die alleen maar ten voordele heeft gewerkt van de kandidaten.

De 250-ste examendag werd gehouden op 30 mei j.l. op de 'Walmolen' te Doetinchem.

Zowel de examencommissieleden als de overige officieel aanwezigen, werden door de V.V.V. van Doetinchem, luisterrijk onthaald. De koffie stond reeds klaar en namens de V.V.V. werd een taart aangeboden met daarop een toepasselijke tekst. Ook de lunch was feestelijk verzorgd en de sfeer uiterst gezellig, temeer daar de kandidaten van een behoorlijk gehalte bleken te zijn.

Gedurende de gehele dag was het een komen en gaan van persmensen en fotografen. Wat als gevolg had dat iemand uit de omgeving na afloop zich, bij wijze van spreken, afvroeg of er nog wel examens waren afgenomen.

's Avonds werd iedereen nog verrast door de stichting 'De Doetinchemse Molens' welke had gezorgd voor een copieus diner, als blijk van waardering voor het werk dat de commissie o.a. ook voor hen verrichtte.

Des te vreemder was het te moeten constateren dat 'De Hollandsche Molen' van menig was aan deze mijlpaal, bereikt na twintig jaar werken, geen aandacht te moeten besteden.

Ons inziens een gemiste kans voor de vereniging om haar, de meest aan de weg timmerende commissie, eens een blijk van waardering te tonen.

De huidige samenstelling van de examencommissie is:

Voorzitter: J.A. Spoel
Secretaris: E.N. Pouw-Schipper
Kernleden: L. Vellekoop
G. de Vries
W.A. Hofkamp
Regioleden: J.L.J. Dercckx
J. Kurver

HET WEER ZOALS HET WAS

Door Jan Kurver

Het gebeurt niet zo dikwijls dat je als molenaar tweemaal dezelfde wind door je wiekenkruis krijgt. Te bewijzen is het niet zo gemakkelijk, maar het leek er op zaterdag 6 juli j.l. in het midden en westen van het land toch wel verdacht veel op. De wind die in de morgen nog met een flinke sterkte naar het westen trok, kregen we met dezelfde gang 's middags terug. Volledig achterstevoren.

De weersverwachting was: oostelijke wind, ruimend naar zuid. In het zuiden temperaturen tot dertig graden, met een toenemende onweerskans in de middag en avond, vooral in het zuidwesten.

Ogenscheinlijk een goede verwachting, want 's morgens was het in het midden van het land al snel 28 graden en met vier vollen liep het prima uit oostzuidoost. Het was onbewolkt en weer om de korte broek op te zoeken. Rond het middaguur nam de wind geleidelijk af en ruimde daarbij iets naar zuidoost tot zuidzuidoost. Tot zover klopte het allemaal best.

Rond half twee werd nog geprobeerd om met een verrekijker te zien welke andere molens in de buurt maalden. Dat lukte maar slecht want de lucht werd, vooral in het zuidwesten, wat heilig. Ook begon er wat lage cumulus te ontstaan. De molen viel stil en het overgebleven zuchtje wind kwam uit het zuiden.

In vroeger jaren waren er vooral voor de watermolenaars, uitgebreide instructies over wat hij wel niet te doen had. Een van deze opdrachten luidde dat het absoluut verboden was om meer dan 50 roeden van de molen verwijderd te zijn. In sommige gevallen mocht hij zelfs de werf niet verlaten op straffe van een flinke boete. Nu weet iedere molenaar die al wat langer en regelmatig met een molen werkt, dat er heel wat dagen zijn waarbij het weer dusdanig gunstig is dat de molen nauwelijks enige speciale zorg nodig heeft. Er zijn echter ook dagen dat de molenaar niet bij het vangtouw is weg te slaan. Een gewetensvolle molenaar met plotselinge aandrang tot het doen van een grote boodschap zal zeker zijn molen stil zetten.

Ondanks alles kan het voorkomen dat de molenaar wordt verrast door hetgeen het weer plotseeling voor hem in petto heeft. We praten dan niet over mechanische schades zoals bijvoorbeeld het breken van een gang kammen. Het geluid daarvan lijkt trouwens veel op onweer. Nee, het gaat dan om veranderingen in het weer en de wind die een reden zijn tot het gebod om steeds op de molen aanwezig te zijn.

Zaterdag 6 juli om vijf voor twee was zo'n moment waarop duidelijk werd waarom een molenaar onmiddellijk moet kunnen ingrijpen. Binnen 10 seconden draaide de molen van een klein gangetje

voóruit, naar 40 enden achteruit.

Onmiddellijk werd het ook een stuk kouder. Je legt de vang erop en na enige ogenblikken staat de molen, tot je opluchting, stil. Onmiddellijk gooi je de pal in, als je die tenminste hebt, en dan kruien maar.

Met een flinke wind achter de zeilen kruiet de molen toch al niet geweldig. Tijdens het kruien zou je dan zo graag eens willen zien hoe een ander het er af brengt. Bij mijn eigen molen lukt dat bij vijf van de molens die vanaf de molenwerf vroeger te zien waren, niet meer. Dankzij de bomenlobby is alles nu keurig ingepakt. Inclusief de molens.

Enkele jaren geleden werd reeds het verschijnsel 'zeewind' in deze Gildebrief theoretisch uit de dozen gedaan. Dit fenomeen was op de zaterdag 6 juli aan de hand.

In het kort komt het er op neer dat de weersituatie in de loop van de dag verandert door de verwarming van het land. Omdat lucht door verwarming gaat stijgen, ontstaat boven land een klein lage-drukgebiedje. Boven zee, waar de verwarming minder is, blijft de luchtdruk wat hoger; een hogedrukgebied. Wanneer we deze twee systemen naast elkaar plaatsen, zal op de grens, nabij de kust en soms tot in het midden van het land, een noordwest tot noordenwind optreden. Wanneer het verschijnsel zich voordoet gaat het meestal erg snel. De winddraaiing kan zich binnen de minuut voordoen.

Bij het examen kan er naar gevraagd worden. Vooral omdat het een nogal ingrijpende situatie is voor de molenaar die het treft. Bij examens in het oosten van het land, waar het verschijnsel zich veel minder voordoet, wordt deze zaak minder aange-roerd.

Indrukwekkend schouwspel

Een van de spraakmakende verschijnselen van de afgelopen periode was een indrukwekkend onweer. In de nacht van donderdag op vrijdag, 11 op 12 juli was sprake van onweer van een 'overrompelende schoonheid'.

Tussen half twaalf en twaalf uur moest ik zelf nog iemand wegbrengen met de auto. Langs de weg zaten er mensen op hun gemak op de motorkap, lichtig, of nauwelijks gekleed te genieten van het schouwspel, dat steeds onstuimiger naderde. Over de gehele breedte van de horizon was een ontstellend aantal bliksemschichten bezig de lucht spookachtig te verlichten. Het was nog warm en windstil op de heenweg. Terug naar huis rijdend was alles drastisch anders. Er was veel wind en het regende. Boompjes schudden in het geweld. Het onweer

was inmiddels overal rondom en het ging zo ongeveer continue door. Met recht een schouwspel dat indruk maakte.

De keerzijde van de medaille was dat er veel schade was en branden ontstonden. In het noorden, waar het onweer het hevigst was, stonden de kranten er vol van. Ik ontving van M.A. van Doornik een flinke verzameling kranteknijsels dienaangaande.

Hij vermeldt dat het onweer een record tijdsduur had van 4 uur (oud record 4 uur, 1952), terwijl er 300 (max.) ontladingen per minuut konden worden geteld. Er werden in Groningen 10 boerderijen getroffen. O.a. de Warfhuizen. Een computer ter waarde van f 250.000,- kon worden afgeschreven omdat de bliksem in de nabijheid insloeg. Te Bedum brandde een grote loods van Domo af.

Op het voetbalveld van Oldambtster Boys liep het goed af voor een tiental kinderen die slapen in een tent, nabij een lichtmast. De leiding had hen kort tevoren laten verhuizen naar de bijbehorende kantine. Dat was maar goed ook, want de tent was kapot en de tentstokken stonden krom, nadat de bliksem insloeg. Later werden tv's en video's bij honderden ter reparatie aangeboden bij de reparateurs die overuren draaiden. Vooral tv's met een eigen antenne bleken kwetsbaar.

Ook de telefoon bleek kwetsbaar. De PTT ontving 1500 storingsmeldingen, voornamelijk door inductiestroom.

De spits van de kerktoeren van de NH-kerk te Delfzijl bleek bij nader inzien te moeten worden verwijderd omdat enkele zware balken bleken te zijn versplinterd.

Bovenstaande is een greep uit - ongetwijfeld nog

veel meer - grote en kleine ongelukken in het noorden des lands.

Jan Pelleboer, die ook een rubriek in het Nieuwsblad van het Noorden blijkt te hebben, schrijft uiteraard ook over het onweer. Hij begint erop te wijzen dat sporters in de openlucht behoorlijk kwetsbaar zijn. Hij toont berichten over slachtoffers van de bliksem door een inslag op een metalen tennisrack-et. Van drie alpinisten die het leven lieten. In Tilburg van een cricketer die tijdens het sporten werd getroffen. In Mariaheide van een hockeyer en in Tolkamer van een surfer. Ook vermeld hij nog eens het tragische geval van Go Ahead-keeper Jongbloed, de zoon van de bekende keeper Jan Jongbloed.

Voor de molenaar lijkt me dit alles een reden om niet te lang te wachten met het nemen van maatregelen op de molen, wanneer onweer nadert. Meestal wil men nog snel de zeilen weggrollen. Dat duurt toch minstens vijf minuten als alles mee zit en de wind nog niet is weg gevallen. Men is als molenaar bijzonder kwetsbaar met zo'n lange metalen roede naast zich. Niet lang wachten dus.

Er was eens een molenaar van wie algemeen bekend was dat hij niet zo bang was uitgevallen. Niet dat er zo overdreven hard werd gemalen, zijn molen had zijn beste jaren achter zich liggen, maar hij maalde in zo ongeveer alle weersomstandigheden. Hij werd overvallen door een plotselinge, min of meer rake blikseminslag, terwijl hij bij de roe bezig was. Deze molenaar, die waarlijk niet op zijn mondje is gevallen, praat daar niet graag meer over. Het voorval heeft een blijvende diepe indruk gemaakt. Het is goed afgelopen, maar hij was weken lang niet de oude...

IR. P.L. FAVËL 100 JAAR

Op 8 november a.s. hoopt de uitvinder van de fokwiek, tesamen met zijn vrouw, zijn 100-ste geboortedag te vieren.

Het Gilde wenst hem van harte een hele prettige dag toe.

In verband met dit voor ons allen zo heugelijke feit, willen wij aan de molenaars van alle fokkenmolens vragen op die dag hun molen in de vreugd te zetten.

Tevens lijkt het ons reuze leuk om als blijk van waardering voor zijn wiksysteem hem een foto of ansichtkaart toe te zenden van de fokkenmolen.

Het adres is: Ir. P.L. Favël

Schouwweg 72

2243 BJ Wassenaar

Bij voorbaat hartelijk dank.

AFDELING FRIESLAND

Weercursus

Het afgelopen voorjaar is door onze afdeling een weercursus van vier avonden in het motel Hardegarijp gehouden. De van radio Fryslân bekende Piet Paulusma trachtte in deze avondvierdaagse op een boeiende en humoristische wijze, van een 25-tal molenaars c.q. molenaars in opleiding weerkundigen te maken. Dat het niet helemaal lukte om zulks in vier avonden te bereiken is te begrijpen. Nou is 'weerkundige' ook wel heel hoog natuurlijk; die rang zullen we wel niet bereiken.

Maar nu in alle ernst; Uit reacties van deelnemers is gebleken dat ze veel van deze bliksemkursus hebben opgestoken. Vooral de taal die de wolken spreken, door Piet zeer duidelijk met dia's aangetoond, heeft de meesten zeer aangesproken. Het was niet alleen een leerzame doch ook een gezellige cursus. Alleen was in het zaaltje weleens sprake van hoge temperaturen en hoge druk, maar neerslag hebben we daar gelukkig niet gehad, hoogstens op onze voorhoofden bij het zware peinzen hoe we het voorbeeld-weerkaartje moesten interpreteren.

Mede op verzoek van een aantal hunner overwegen wij om dit najaar wederom een dergelijke cursus te organiseren en dan wellicht niet een bliksemkursus doch een volledige van 10 à 12 lessen. Of misschien zelfs wel allebei, zodat men een keuze kan maken. Vanzelfsprekend kunnen we pas beginnen met zoiets op poten te zetten als blijkt dat er voldoende belangstelling voor is. Bel of schrijf ons derhalve even (zie de adressen onder dit epistel), opdat wij de balans op kunnen maken. Wel graag reactie **vóór 1 oktober a.s.**

Voorlopig gaan wij er van uit dat Piet Paulusma wederom bereid is een dergelijke cursus te geven. Ik heb hem enige tijd geleden reeds een brief over dit onderwerp geschreven. Over de kosten kunnen we op dit moment nog weinig zeggen; dit hangt mede af van de huur van de zaal die wij kunnen krijgen. Wij denken daarbij aan een zaaltje in Leeuwarden, Bergum, Hardegarijp of Akkrum. Zodra wij echter alle gegevens over deelname, plaats, enz. hebben zullen we iedereen uitvoerig informeren. Dit verhaal wordt ook gezonden aan het bestuur van de Fryske Mounders, zodat men ook van daaruit kan reageren en we met elkaar wellicht een groep van voldoende grootte kunnen formeren.

Wees zo goed om bij jullie aanmelding voor deelname mededeling te doen van:

- welke avonden je beslist niet kan;
- aan welke plaats je de voorkeur geeft;
- eventuele andere wensen/opmerkingen.

Wij zullen dan trachten om daarmee zo veel als mogelijk is rekening te houden.

Namens het afdeling bestuur,
Dirk Kamminga

C. de Vos (voorzitter)
Koarte Miente 17
8491 BL Akkrum
tel. 05665-1266

Th. de Vries
T. van Velzenweg 12
9254 HD Hardegarijp
tel. 05110-5958

D. Kamminga
Kloosterkamp 20
9251 BE Bergum
tel. 05116-3479

KROOK

Ons werd te koop aangeboden het boek betreffende de molenbouw. In herdruk uitgave van 'Krook', compleet met de bijbehorende map met tekeningen. De vraagprijs is f 100,-. Indien er interesse voor bestaat kan men contact opnemen met M. Treffers, v. Assendelftstraat 106, 5141 BX Waalwijk, tel. 04160-35363.

TUITNODIGING

aan alle leden van noord-holland

De afdelings commissie Noord-Holland nodigt al haar leden uit voor de volgende avonden:

DINSDAG 17 SEPTEMBER 1991

Op deze avond komt Dhr. T. van Kampen met een dia presentatie over de molen in Sloten (Amsterdam). Daarna vertelt hij over zijn ervaring als beginnend molenaar.

DINSDAG 19 NOVEMBER 1991

Houtsoorten in de molenbouw. Voor dit onderwerp hebben we Dhr. L. Vellekoop uitgenodigd. Hij komt daar over vertellen, ondersteund met dia's.

DINSDAG 11 FEBRUARI 1992

Voor deze avond heeft Dhr. T. Bos molendia's uitgezocht van Noord-Holland uit de jaren zestig. Na de pauze is er gelegenheid om te babbelen.

DE AVONDEN WORDEN GEHOUDEN IN:

Dorpshuis "De Kern"
Overtoom 15
Castricum

Inlichtingen:
M. Slot-Wolterbeek
tel: 02518-56187

Aanvang 20.00 uur, zaaltje open: 19.30 uur.

WAT DE MOLENAAR ZAG EN HOORDE

De molenaar zag deze zomer ongeveer honderd molens en molentjes in de provincie Friesland. Een weekje pretentieloos molens kijken zagezegd. Het is prima bevallen. Veel fraaie molens die er, zeker uitwendig, heel behoorlijk uitzagen. Wanneer men dat vergelijkt met het eerste Friese molenboek dan is er veel veranderd en veel verbeterd. Het blijkt dat de Friese molenstichting niet stil heeft gezeten.

Gedurende deze week waren er in totaal vier (4) molens draaiend te zien. Niet één was echt werkend. Nu was dat natuurlijk wel een beetje te verwachten, het was tenslotte vakantietijd, maar toch...

Grote tegenstellingen waren er te zien. Zo waren er molens in prima staat, zoals de molen te Lollum, waar de molenaar in de molen alle kleppen aan het schilderen was, waardoor de merktekens die daarop staan nauwelijks meer te zien waren. 'Och, ik schilder wel eens te veel' verzuchtte hij. 'Maar ja, ze zijn weer aan de beurt. Het is al weer drie jaar geleden', verklaarde hij met onontkoombare logica.

Daartegenover stond een in plastic gehulde romp te Rispens en als hoogtepunt in negatieve zin, de Borgmolen te Grouw. Van een afstand gezien een mooie molen, maar bij het naderen ervan was een steeds naargeestiger en indringender geknars te horen, als van een langzaam dichtvallende, slecht gesmeerde deur, uit een horrorfilm. De beide houten roeden zaten dusdanig los in de houten askop, dat elk verschil in winddruk op één der beide roedeinden veroorzaakte dat het betreffende end wel een meter vóór- en achteruit zwaaide. Daarbij kwam, dat niet meer zichtbaar was hoe deze molen ooit water had moeten krijgen of afvoeren. Ook liep er een breed landbouwpad over de molenwerf en een hek vlak langs de romp. Wel stond de molen in een pracht omgeving...

Een tweede 'hoogtepunt' in het genre was het wrak van Edens. Ondanks jarenlang verval is er nog enige hoop hoorden we. Zo te zien zou de molen zelfs nog een functie kunnen krijgen getuige de twee pompen die binnen en buiten de molenromp het water weg moeten malen.

Veel watermolens stonden erg hoog geplaatst, waardoor ze meestal nodeloos hoog op moesten malen en dikwijls met hun schroef droogstonden. De Friese boezem moet eertijds wel bijzonder hoog hebben gestaan.

Het aantal molens dat nog echt kon functioneren was erg klein. De zogenaamde diepontwatering grijpt wild om zich heen. Tezamen met het afsnijden van de molenboezems veroorzaakt dit, dat de molens veelal geen WERKtuig meer zijn.

Het werk van de vrijwillig molenmakers van de Molenstichting Menaldumadeel maakte diepe

indruk. Figuurlijk ging de pet diep af voor de vrijwel complete nieuwbouw van Keimptil en Hatsum. Keimptil kan weer malen voor de polder en tevens in circuit.

Bij de Marsummermolen lag een nieuwe houten vizelkom gereed ter plaatsing. De watergang was er afgedamd. Het bleek de bedoeling om ook de naastliggende vroegere inmaalschroef weer in orde te maken. Een geweldige klus.

Ook de molen van Berlikum stond op de lijst van klussen. Je moet maar durven en; het gaat maar door daar...

Planologische mislukkingen waren er ook te zien. Veelal gaat het dan om molens in recreatie- en natuurgebieden. Negatieve voorbeelden waren er zoals de Geestmermeermolen te Dokkum. Onbereikbaar en onzichtbaar op de paar bovenste heklatten na. Ook de Froskepolle veroorzaakte onlustgevoelens...

De spinnekop met vlinderwieken te Franeker die we zagen in de stromende regen, is ook zo'n voorbeeld van een mislukte verplaatsing.

Bij het bezoeken van de Camminghabuurstermolen te Leeuwarden troffen we de heer Heydra van Monumentenzorg aan. Deze dacht waarschijnlijk, nadat hij ons om de molen zag scharrelen, dat we hem ondermijnd hadden, want, eerst nadat hij een razendsnelle inspectie had gepleegd en gerustgesteld was, vernamen we dat er plannen zijn om deze molen, die tussen flats zal komen te staan, te verplaatsen.

In het Friese land staan nog verschillende tjakkers. Sommige molenvrienden halen er hun neus voor op, maar deze kleine molentjes hebben een plekje in mijn hart. Echt zo'n molentje om erbij te hebben...

De eerste die te zien was, na wat zoeken, was die te Elsloo met de imponerende naam Vesuvius. Dit molentje had echter niets meer van een vuurspuwende vulkaan, zelfs water spuwde hij niet meer. Hij stond met vier zeilen bespannen nooit meer rond te gaan in wat de rudimenten waren van een waterloop. Totaal in de bomen verstopt: een afgang.

Iets minder troosteloos was de tjasker van Allingawier, die ook nooit draait. Jammer, en dat bij zo'n leuk museum...

Een boktjasker in optima forma was die te Augustinusga. Hier kon de superlatieven doos open. Alles keurig en ogenschijnlijk nog werkend ook...

Wat meewarig lazen we op een bord dat de tjasker te Wyckel in het droge jaar 1976 duizenden kubieke meters water had verzet. Het zou niet meer kunnen, want het schroefje hing nu droog... Overigens hebben we dit molentje bij eerdere gelegenheden meerdere malen enthousiast zien draaien.

Kruipalen

Sloten

Edens

De boktjasker te Bonne Brekken was pas na veel naspeuringen te vinden. Hij bleek bij de orkaan van vorig jaar januari te zijn omgestormd en hij lag daar nog net zo. Waarschijnlijk was het hele molentje opgetild en enkele meters verder neergekwakt. Misschien nog onopgemerkt door de eigenaar(?)

De tjasker te Bolsward was en is om te huilen. Hij stond droog en had totaal geen wind meer.

De plaats van de tjasker te Offingawier was al enkele malen onopgemerkt gepasseerd, toen plotseling ontdekt werd dat er een overblijfsel van een ronde ringsloot was te zien, verborgen in het hoge gras en de liezen. Dit molentje bleek dus verdwenen te zijn. Met de noorderzon vertrokken, of met de zuidwesterstorm...

Met de tjaskers was het dus enkele malen slecht gesteld. Bij de wat grotere spinnekoppen was het beeld wisselend. Aan de beide duo's te Barrahûs en Goëngahuizen werd gewerkt. Toch is er wel iets veranderd sinds de bekende foto's uit de brochures en boekjes van o.a. de Hollandsche Molen werden gemaakt. Ze staan veelal zonder functie en zijn zichtbaar door een dal gegaan.

Veel molens die vroeger voorzien waren van kleppen, zijn nu uitgerust met heklatten en zeilen, hetgeen toch wel jammer is.

Enkele eigenaardigheden waren er ook te zien. Zo waren de kikkers aan de roeden van vooral kleine molens niet horizontaal bevestigd, maar veelal

Bonne Brekken

schuin omhoog en in een enkel geval schuin omlaag. De heklatten waren meestal niet vastgezet met wiggetjes, maar in de roede geslagen en met elkaar verbonden door een lange schrootlat en slotbouten. Op de kleine spinnekoppen waren de heklatten aan het uiteinde dikwijls in ojiefvorm afgezaagd. Ronde kruipalen waren dikwijls van beton, met een lang dunner gedeelte, bestemd om de ketting om heen te leggen. Maar goed dat de molens hier niet, al lopend in het kruirad worden gekruid. De ketting zou telkens omhoog schieten tot aan de verdikking en men zou prompt uit het kruirad vallen...

De molen in de Lindevallei te Wolvega stond er keurig bij, blijkbaar was hij pas gerestaureerd. De beide zaagmolens te IJlst en Woudsend werden natuurlijk ook bezocht. De Rat was erg op het toerisme ingesteld, terwijl de Jager meer het karakter van een zaagmolen had behouden. Alles wat rommeliger en wat voller, maar wel zo aantrekkelijk. Aandoenlijk was het om aan te horen hoe een jonge jongen in het Fries werd geleerd om een zeil weg te rollen...

De molenaar van Sloten vertelde dat hij in het hoogseizoen gedurende zeven dag per week van 's morgens vroeg tot 's avonds met de molen werkt. Hij slaapt dan in een caravan en maakt honderdduizenden omwentelingen: een echte liefhebber...

De molenzeilen waren gemaakt zonder lijken,

Offingawier

maar dat bleek het gevolg van een misverstand. De zeilmaker was wat al te enthousiast begonnen, zonder precies te weten hoe een molenzeil er van dichtbij uit hoorde te zien. Op de molen van Sloten zagen we ook een zware veer die een gedeelte van een roedketting overbrugde en die bij storm de zwaarste klappen op moest vangen van een ruk-

kende roe. Zonder de roedketting te verzwakken leek dit een goede oplossing ter voorkoming van schade aan de stelling.

Alles bijeen was het weekje Friesland zeker de moeite waard. Veel mooie molens in een fraai land!

BOMEN VERSUS MOLENS

In een vorige nummer schreef Gerbrand de Vries, de biotoopman van de Hollandsche Molen, op deze plaats over het kroonbezwaar dat deze vereniging maakte tegen de aanplant van een grote oppervlakte produktiebos nabij enkele Groningse molens.

De voorgeschiedenis werd beschreven en de standpunten van andere in het geding zijnde instanties werden duidelijk.

Grote vreugde was er toen de uitslag bekend werd. Kroon besliste dat de molens in de ruimte zouden blijven staan. Een prachtig resultaat.

Heel belangrijk is deze uitspraak als een eerste bouwsteen in de jurisprudentie over betreffende molens en windbelemmering. Nu is het regel dat Kroonuitspraken vele vermoede en onvermoede argumenten bevatten, de zaak betreffende. Dikwijls wordt verwezen naar andere zaken die raakpunten hebben met de onderhavige kwestie.

Iemand die zo'n uitspraak voor het eerst onder ogen krijgt heeft dikwijls moeite om het te kunnen volgen. Kroonuitspraken zijn meestal geen toonbeelden van begrijpelijk taalgebruik.

Omdat de argumenten die de Kroon aanwendt om tot een uitspraak te komen dikwijls even belangrijk zijn als de uiteindelijke uitspraak, waren we daar zeer benieuwd naar.

Tegen het onderhavige bestemmingsplan waren meerdere bezwaren ingediend die tegelijk werden behandeld. Vanwege het belang van de argumenten publiceren we hieronder het Kroonbesluit integraal, voor zover het betreft de zaak van de windbelemmering bij molens.

WIJ BEATRIX BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE NASSAU, ENZ. ENZ.

Vereniging tot behoud van molens in Nederland "De Hollandsche Molen" te Amsterdam,

tegen

het besluit van gedeputeerde staten van Groningen van 16 mei 1989, no. 20.734/20/B.21, afdeling WPZ, waarbij is beslist over de goedkeuring van het bestemmingsplan "Buitengebied" der gemeenten Oosterbroek.

De Raad van State, Afdeling voor de geschillen

van bestuur, gehoord, advies van 17 augustus 1900, no. G01.89.0065.

Op de voordracht van Onze Minister van Volks-huisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van 10 december 1990, nr. MJZ10d90056, Centrale Directie Juridische Zaken, Afdeling Bestuurs-zaken.

Overzicht van het geschil

De raad der gemeente Oosterbroek heeft in zijn openbare vergadering van 19 september 1988, op voorstel van burgemeester en wethouders van 9 september 1988, vastgesteld het bestemmingsplan "Buitengebied".

Het besluit van de raad der gemeente Oosterbroek van 19 september 1988 en het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 september 1988 zijn aan dit besluit gehecht.

Gedeputeerde staten van Groningen hebben bij hun vorengenoemde besluit van 16 mei 1989 beslist over de goedkeuring van het bestemmingsplan.

Het besluit van gedeputeerde staten van Groningen van 16 mei 1989 is aan dit besluit gehecht.

Tegen dit besluit hebben de raad der gemeente Oosterbroek, S. Tonkens, Waterschap Eemzijlvest en Vereniging tot behoud van molens in Nederland "De Hollandsche Molen" beroep ingesteld bij de Kroon.

De beroepschriften en de van belang zijnde aanvullingen zijn aan dit besluit gehecht.

Overwegingen ten aanzien van het geschil (...)

De vereniging tot behoud van molens in Nederland "De Hollandsche Molen" kan zich niet verenigen met de onthouding van goedkeuring door gedeputeerde staten aan de aanduiding "open gebied", voor wat betreft een gebied met een straal van 1.500 meter rondom de **Noordermolen** en de molen **Zeldenrust**, in het noord-oosten van het plangebied.

Het waterschap Eemzijlvest heeft een bezwaar van dezelfde strekking gemaakt, maar dan alleen met betrekking tot de molen Zeldenrust.

Vorengenoemde vereniging "De Hollandsche Molen" heeft er voorts bezwaar tegen gemaakt dat

de aanduiding "open gebied" voor het gebied ten westen van de molen **de Noordstar** te Noordbroek slechts een straal van 300 meter betreft; zij wenst dat in het plan de aanduiding "open gebied" alsnog wordt uitgebreid met een gebied ten westen van deze molen met een straal van 750 meter.

Ingevolge artikel 3, eerste lid, van de planvoorschriften zijn de gronden met de bestemming "Agrarische kultuurgronden (onbebouwd)" onder meer bestemd voor houtteelt.

Ingevolge artikel 3, eerste lid, laatste gedachtenstreepte, van de planvoorschriften is houtteelt niet in de bestemming begrepen voor zover de gronden zijn aangeduid met "open gebied".

Appellanten zijn van mening dat de door de omhouding van goedkeuring in deze aanduiding casu quo door de te beperkte aanduiding "open gebied", mogelijke houtteelt rondom de molens afbreuk doet aan het functioneren en het landschappelijk belang van de molens.

Blijkens de ambstberichten is het voor het behoud van een molen en het voorkomen van verval van belang dat hij regelmatig in werking wordt gesteld.

Ten einde de daarvoor benodigde windtoevoer en -afvoer ten opzichte van de molen in voldoende mate te waarborgen is het van belang bomen en gebouwen, die niet alleen de kracht van de wind breken maar eveneens voor de molen mogelijk schadelijke windturbulenties kunnen veroorzaken, te weren in de omgeving van de molen.

Blijkens de ambstberichten is de huidige toestand van het terrein rondom de beide poldermolens, de Noordermolen en Zeldenrust, van dien aard dat van een nagenoeg onbelemmerde windtoevoer sprake is. Voor de in Noordbroek gelegen molen de Noordstar geldt dat alleen vanuit het westen, aangezien aan de oostzijde van de molen reeds van oudsher enige bebouwing aanwezig is.

Blijkens de ambstberichten verkeert de molen Zeldenrust mede in verband met zijn reserve-bemalingsfunctie in een uitstekende staat en draait hij regelmatig.

De Noordstar, die eigendom is, zou aanzienlijk kunnen afnemen indien op korte afstand van de molen bomen worden geplant. Doordat ook de niet te verwaarlozen landschappelijke waarde van de molens door beplanting voor een belangrijk deel kan worden teniet gedaan, zou de kans op behoud dan wel herstel van de molens kunnen afnemen.

De belangen van het behoud van de molens alsmede de landschappelijke belangen die door de aanwezigheid van een molen gediend worden, kunnen in de gegeven omstandigheden het beste tot hun recht komen als ten opzichte van de molens de door appellanten voorgestane beplantingsafstanden worden aangehouden.

Daarbij is in dit geval voor wat betreft de twee poldermolens geen sprake van een stedelijk gebied, waar in het algemeen slechts een meer beperkte obstakel vrije ruimte als bovenbedoeld mogelijk is,

MOGEN WIJ HET EVEN MET U HEBBEN OVER HET GEZICHT VAN UW BEDRIJF?

Wilhelmina levert bedrijfskleding in vele uitvoeringen, modellen en materialen. Maar ook effektmatten, poetsdoeken, kleefzwabbers en handdoek- en zeepautomaten. Afnahme van deze producten en nog vele andere in combinatie met Wilhelmina's unieke huurservice geeft u de zekerheid van altijd schoon en compleet materiaal. Want zeg nu zelf, een onverzorgd bedrijf dat is toch zeker geen gezicht.

Wilhelmina werkt aan schoner werken.

Wilhelmina Textielreiniging bv
Kanaaldijk Zuid-West 9
5706 LD HELMOND
Tel. 04920-35820

Wilhelmina

werkt aan schoner werken

maar van een uitgesproken open en landelijk gebied.

Dit geldt eveneens voor de westzijde van de Noordstar; gezien de heersende windrichting vanuit het westen, is het van belang dat aan deze zijde de open ruimte wordt gehandhaafd.

Tegenover de belangen met betrekking tot de molens staan de belangen die door houtteelt worden gediend.

Niet gebleken is van een zodanig (financieel) belang bij houtteelt in het desbetreffende deel van het plangebied, noch is sprake van een zover strekkend algemeen belang van goede houtvoorziening, dat de vrije ruimte rond de molens zoveel mogelijk ten behoeve van houtteelt dient te worden beperkt.

Blijkens het verhandelde ter openbare vergadering van de Afdeling voor de geschillen van bestuur van de Raad van State is namens gedeputeerde staten verklaard dat zij met het handhaven van een open gebied binnen een straal van 750 meter ten westen van de molen de Noordstar en 1.500 meter van de molen Zeldenrust alsnog kunnen instemmen. Deze instemming geldt ook voor het gebied binnen een straal van 1.500 meter van de Noordermolen, indien restauratie van deze molen, zoals ter zitting namens het waterschap Eemsiijlvest is gesteld, (in financieel opzicht) mogelijk is.

Gelet op het een en ander zijn Wij van oordeel dat er in dit geval voldoende aanleiding is om alsnog goedkeuring te verlenen aan de aanduiding "open gebied" in het plan, voor zover dit een gebied betreft binnen een straal van 1.500 meter van de Noordermolen en de molen Zeldenrust.

Voorts zijn Wij van oordeel dat alsnog goedkeuring moet worden onthouden aan de plandelen met de bestemming "Agrarische kultuurgronden (onbebouwd)", voor zover niet voorzien van de aanduiding "open gebied" en gelegen binnen een straal van 750 meter ten westen van de molen de noordstar.

De beroepen van deze appellanten zijn derhalve gegrond.

Het bestreden besluit kan mitsdien niet geheel worden gehandhaafd.

Beslissing

Gezien de Wet op de Raad van State en de Wet op de Ruimtelijke Ordening hebben Wij goedgevonden en verstaan:

I. het beroep van S. Tonkens ongegrond te verklaren;

II. met vernietiging in zoverre van het besluit van gedeputeerde staten van Groningen van 16 mei 1989, no. 20.734/20/B.21, afdeling WPZ, aan het door de raad der gemeente Oosterbroek op 19 september 1988 vastgestelde bestemmingsplan "Buitengebied" alsnog:

A. goedkeuring te verlenen voor wat betreft:

1. de zinsnede "mag bedragen" in artikel 6, tweede lid, onder a, sub 3, van de planvoorschriften;

2. de aanduiding "open gebied" voor de gronden binneneen straal van 1.500 meter van de Noor-

dermolen en demolen Zeldenrust, nader op de plankaart aangegeven;

B. goedkeuring te onthouden voor wat betreft de plandelen met de bestemming "Agrarische kultuurgronden (onbebouwd)", voorzover niet voorzien van de aanduiding "open gebied" en gelegen binnen een straal van 750 meter ten westen van demolen de Noordstar, nader op de plankaart aangegeven;

III. het beroep van de raad der gemeente Oosterbroek voor hetoverige ongegrond te verklaren;

IV. te gelasten dat de provincie Groningen aan de raad dergemeente Oosterbroek, het waterschap Eemsiijlvest en devereniging tot behoud van molens in Nederland "DeHollandsche Molen", afzonderlijk, het door hen gestorterecht, zijnde f 150,00, vergoedt.

COMMENTAAR

De volgende argumenten blijken van belang te zijn geweest:

1. De noodzaak van regelmatig draaien van de molen inverband met het behoud;
2. De aanwezigheid van open ruimte om de molen;
3. De goede staat en de functie van reserve-bemaling en het feit dat de molen regelmatig draait;
4. De afnemende kans op herstel van de molen door het planten van bomen;
5. De afnemende landschappelijke waarde door beplanting;
6. Het (financieel) belang van houtteelt;
7. Het algemeen belang van houtteelt.

Enkele argumenten passen uitstekend in de activiteiten van vrijwillige molenaars. Door het draaien en werken met molens wordt hun belang duidelijk gediend, ook volgens de Kroon.

Het argument dat - volgens de Kroon - de landschappelijke waarde van de molen afneemt door beplanting, zou in andere voorkomende gevallen zeker opnieuw kunnen gelden.

K

MOLENRUILBEURS 1991

Evenals voorgaande jaren zal de ruilbeurs weer gehouden worden in de Bethelkerk, Burg. Norbruislaan 1 te Utrecht-Zuilen.

De datum is zaterdag **9 november a.s.**: De toegangsprijs is f 4,-.

Zijn er nog vragen of opmerkingen, dan kunt u contact opnemen met:

Jac. L.J. Tersteeg
Drakenburg 43A
3085 XD Rotterdam
Tel. 010-480 84 57

Van harte welkom en tot ziens.

HET RAD DAT WELLICHT VERLOREN GING

In een vorige Gildebrief publiceerden wij een verhaaltje over de vermeende bedrijfsspionage, door een Duits molendeskundige.

Wat naast vele, nu nog bekende molenzaken, de aandacht trok, was een tweetal afbeeldingen van een schijfloop of rondsel.

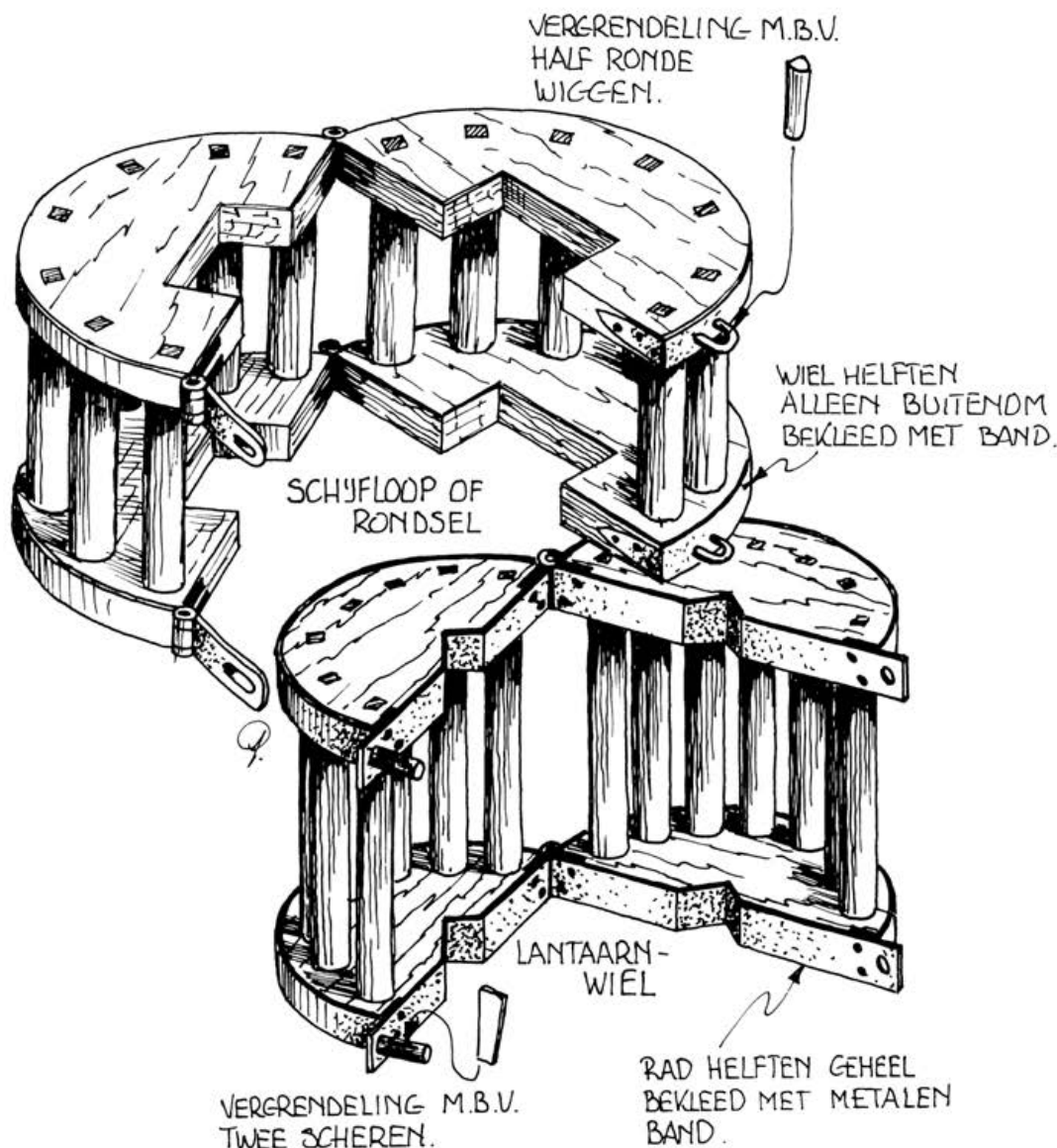
De als eerste afgebeelde was een schijfloop van

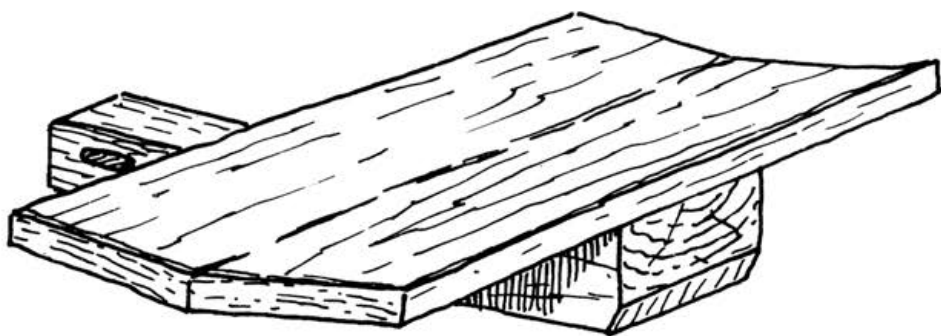
behoorlijke afmeting. De tweede was wat wij noemen een lantaarnwiel met een staafhoogte groter dan, of gelijk aan de diameter van de schijven.

De benaming voor deze molenwielen, werd opgegeven als "Klaprondsel" en waren bedoeld voor het in en uit zijn werk zetten van door de molen aangedreven werktuigen.

Het grote wiel diende voor montage op een dikke vierkante spil, terwijl het lantaarnwiel bedoeld was voor een vierkante smeedijzeren spil.

De hieronder geplaatste afbeeldingen zeggen meer dan een hele bladzijde verklarende tekst, en maken o.i. overduidelijk hoe e.e.a. er uit zag.

WAT IS DIT VOOR'
MOLENZAAK

WAT IS DAT VOOR 'N MOLENZAAK

Het wateren van boomstammen, alvorens ze worden verwerkt tot planken of balken komt nauwelijks of niet meer voor.

Vroeger lagen bij iedere zaagmolen tientallen zo niet enkele honderden stammen, gedurende twee, drie of meerdere jaren in het water. Iedere molen was t.b.v. dit wateren van het hout voorzien van een zogenaamde balkengat.

Sommige houtsoorten zogen zich zo vol met water, dat het drijfvermogen nagenoeg geheel verloren ging.

Om ze voor het zagen naar de molen te brengen

moesten ze van de bodem van het balkengat opgepikt worden. Dit gebeurde soms vanaf de wal maar ook had men hiervoor een specifieke boot, de penterbak genoemd.

Geheel zeker is dat echter niet meer te achterhalen zoals zovele zaken, maar het woord 'penter' is afkomstig van het stuk gereedschap dat men gebruikte voor het weer naar boven halen van de te zagen stam.

Met de pikhaak of vaarboom zocht men de gewenste stam op, sloeg de 'penter' onder water in de stam en trok de stam omhoog, sloeg er een ketting omheen en hees de boom met behulp van de penterbak boven water.

Men begrijpt het al, het afgebeelde stuk gereedschap is een van de diverse uitvoeringen van deze 'penter' welke gebruikt werden op deze molens.

DE NEGENTIENDE NATIONALE MOLENDAG

In vrijwel geheel Nederland hebben we een prachtige Nationale Molendag gehad. De een natuurlijk wat meer wind dan de ander, maar gemopper was er deze keer niet bij! (Er wil anders nog wel eens wat op de enquête-formulieren staan.)

We kunnen deze keer zeer positief schrijven over de verbeterde samenwerking met de ANWB. Natuurlijk zal niet iedere vrijwilliger dit voor de volle honderd procent willen onderschrijven, er gaat overal wel eens wat mis, maar toch wil ik deze stelling wel aan!

Men heeft ingezien dat een Nationale Molendag en een Landelijke Fietsdag samen toch zeer leuke mogelijkheden biedt.

Dat dit ingezien is nadat wij van onze kant nogal duidelijk het nodige van ons afgeschreven hebben, is mede leuk voor ondergetekende, maar het neemt niet weg dat we gewoon weer de goede kant opgaan.

Teneinde er achter te komen wat het publiek van de combinatie vindt, en inderdaad, het publiek dient voor de ANWB maar ook voor ons het uitgangspunt te zijn, heeft men in een vijftiental molens enquêteurs neergezet die aan de bezoekers de nodige vragen hebben gesteld.

Er zijn tijdens NM ook al foto's gemaakt die dienen voor publikatie volgend jaar in De Kampioen.

Let wel, wij schreven dat we het wellicht allemaal

maar zonder de samenwerking moesten gaan doen, maar van harte is mij dat nooit uit de pen gekomen! Ik ben er namelijk van overtuigd dat wij de publiciteit die we via De Kampioen kunnen krijgen nooit op een andere manier voor elkaar kunnen krijgen. Mede omdat we nu eenmaal zonder pecunia zitten. Hoop op betere tijden dus!

Uit de snelle inzendingen van de enquête-formulieren hebben we er een zestal uitgeloot. De onderstaande personen hebben van ons bericht gekregen dat ze een prijsje toegestuurd zullen krijgen (hopelijk is dat inmiddels ook inderdaad gebeurd):

De heren Kl. Lenstra te Drachten
J. Derkman te Denekamp
J. den Besten te Loenen
L. Sprong te Schiedam
J.S. Adriaanse te Zoutelande
G.M.W. Fijen te Nederweert

Jammer genoeg zit er deze keer geen enkele vrijwilligster bij. Ik kan het niet helpen, het komt gewoon omdat er nog te weinig dames in onze kringen rondlopen. Ik heb de indruk dat de vrijwilligsters zich dit jaar ook bepaald niet van hun beste kant hebben laten zien als het op insturen van de formulieren aankomt. Voor verbetering vatbaar!

Tot en met 25 juli was er bericht binnen van 598 molens die gedraaid hebben of opengesteld waren. Een prachtig aantal natuurlijk, maar als ik zo de lijsten nakijk ben ik er van overtuigd dat een aantal molens nog niet is opgegeven.

Kijk de boel nog eens even na, en stuur alsnog even de gegevens door:

Antwoordnummer 600, 7900 WB Hoogeveen.

Is een provincie al in De Molenaar beschreven dan kan ik de lijst natuurlijk niet nog eens publiceren, maar alleen al voor het totale overzicht is het verdraaid leuk als we alles maar dan ook alles hebben doorgekregen. En bekijk het ook eens vanuit het standpunt van anderen: er zijn molenminnaars die de provinciale opgaven gebruiken om molentochten te gaan maken. Hoe completer hoe beter dus! Wees sportief en stuur de gegevens alsnog even op!

We bedanken iedereen weer voor de fijne samenwerking op NM. Het is vaker gezegd, maar kan niet vaak genoeg gezegd worden: Wij van de Werkgroep doen ons best er een fijne dag van te maken, maar zonder de hulp van al die molenaars en vrijwillig molenaars zou het nu eenmaal onmogelijk zijn er voor het publiek een prachtige en interessante dag van te maken.

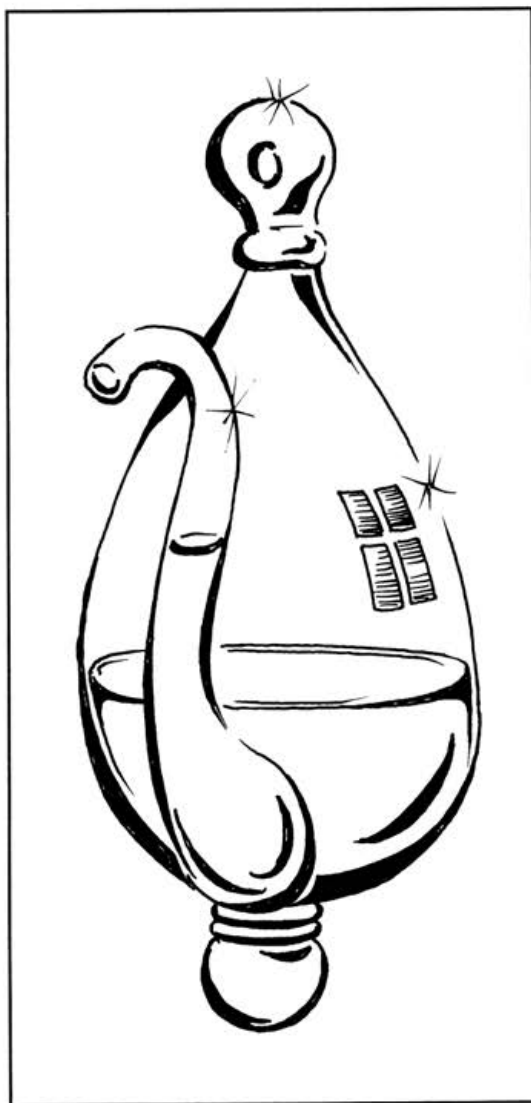
Wij zijn inmiddels begonnen aan de voorbereidingen voor de 20e editie!

Werkgroep Nationale Molendag,
Bert van Uffelen

HET DONDERGLAS

In kringen van agrariërs en molenaars hoort men het nog wel eens noemen, een 'donderglas'. Het gaat dan over het voorspellen van mooi of lelijk weer. Alleen al de naam voerspelt weinig goeds en klinkt nogal eng. Deze fraaie glazen producten zijn tegenwoordig weer volop te koop, zij het misschien na enig zoeken.

De eerste donderglazen hadden de vorm van een langwerpig glas van ongeveer 4 tot 6 cm doorsne-

de. Aan de onderzijde van dit - verder geheel gesloten glas - was een tuit bevestigd die omhoog stak. Deze tuit was aan de bovenzijde open. Het glas was voor de helft tot tweederde met water gevuld. Ook werd wel gekleurd water gebruikt. Het waterniveau in een koffiekan staat steeds gelijk met dat van de tuit. Omdat het donderglas een gesloten vat is werkt het als een barometer. Wanneer de luchtdruk laag is, althans lager dan op het moment dat het glas werd gevuld, zal het water in de tuit gaan stijgen. Bij relatief hoge druk wordt het water in de tuit teruggedrukt. Het waterpeil daalt dan en de lucht in het glas wordt iets samengedrukt. Op zichzelf werkt het glas heel nauwkeurig. Het is echter niet alleen de luchtdruk die zijn invloed uitoefent, ook de temperatuur doet dat. Verwarmde lucht zet uit. Dat is de oorzaak dat het instrument ineens erg onnauwkeurig wordt. In een onverwarmde- of gelijkmatig verwarmde ruimte werkt het wel redelijk. Er is dus niets mysterieus aan zo'n apparaat.

De tegenwoordige modellen zijn een sieraad aan de wand en ook niet bepaald goedkoop. Ze hebben een buikmodel met vlakke achterkant en dunne tuit. De dunne tuit heeft het bezwaar dat het problemen geeft bij het vullen van het glas. Daartoe wordt dan wel een klein trechtertje met een lang stuk ventielslang daaraan meegeleverd. Men steekt het ventielslangetje in de tuit net zover tot het einde in het buikgedeelte is beland. Men legt vervolgens het glas op zijn rug en gooit langzaam water in het trechtertje. Men moet ervoor zorgen dat de lucht uit het glas via de tuit kan ontsnappen.

Vullen is af en toe nodig. Na een aantal zware depressies kan er teveel water uit het glas zijn gelopen. Het druppelt dan geleidelijk uit de tuit. Vooral in de zomer, bij hoge temperaturen en soms lage luchtdruk loopt de tuit snel over. Men moet ook oppassen met vorst. Met het donderglas kan men niet exact meten, het geeft wel een redelijke indicatie van het luchtdrukverloop.

Samengevat is een donderglas een leuk en sierlijk stukje curiosa dat altijd werkt maar niet nauwkeurig is. Een weeramateer, en dat is een molenaar toch, heeft veel meer aan een echte barometer.

K

'Wind Wizard' No. 21.6.03.000

Meetbereik: 0 t/m 26.8 m/sec

Afmeting: 92 x 73 x 25 mm

Prijs: 116,15

Handmeter

'Deuta WP4' No. 21.0.04.000

Meetbereik: 0 t/m 120 km/u

0 t/m 12 Beaufort

Afmeting: 100 x ± 250 mm

Prijs: 308,10

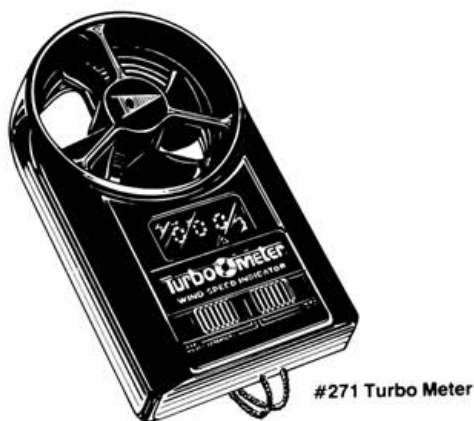
Handmeter

'Deuta WP4A' No. 21.6.04.001

Als WP4, doch met de mogelijkheid de meetnaald vast te zetten op max. uitslag.

Prijs: 430,45

Handmeter

'Turbometer' No. 21.6.04.005

Meetbereik: 0 t/m 120 km/u

Digitaal uitlezing

Afmeting: 29.5 x 66 x 118 mm

Prijs: 369,70

Handmeter

Dan tot slot de meest complete meter, welke destijds stond afgebeeld op de voorpagina van de Gildebrief.

'Talamex' No. 21.6.05.000

Meetbereik: 0 t/m 120 km/u

0 t/m 12 Beaufort

Hoogste windsnelheid wordt met extra naald gefixeerd.

Het instrument is tevens voorzien van 8 lichtgevend diodes t.b.v. windrichting. Wordt geleverd compleet met separaat, plaatsbare windrotor, windvaan en de benodigde bedrading en ingebouwde transformator.

Afmeting klok: 135/155 mm

Prijs: 1374,20

Montage op mast of dak

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot de Fa. v. Neerven & Zn. te Oss.

WINDSNELHEIDMETERS

N.a.v. de diverse verzoeken om verkoopadressen van windsnelheidsmeters, hebben wij ons licht eens hier en daar opgestoken.

De meest complete aanbieding welke wij ontvangen mochten, kwam van een van onze adverteerders. te weten de Fa. van Neerven & Zn. te Oss. (Zie voor adres zijn advertentie).

De firma bood de volgende meters aan in de prijsklasse:

GERECHTELIJKE ERKENNING VOOR HET GETUIGSCHRIFT VRIJWILLIGE MOLENAAR

Wij komen hierop nog even terug, daar in de tekst van het betreffende artikel een kleine maar toch storende fout is geslopen.

Het volgende is namelijk gebeurt:

CRB

Aangezien het hier onmiskenbaar aanvullende kennis op specifiek terrein betreft kan naar het oordeel van de raad niet in **redelijkheid** (dus niet **onredelijkheid**) met enkele verwijzing naar de hoofdgroep indeling (enz).

Het zijn maar twee lettertjes, maar zij geven wel een negatieve indruk aan de tekst.

Gelukkig werden wij hierop gewezen door een goed ingewijd persoon, wat deze zaak betreft.

KUNSTMOLENSTENEN

**ZOWEL MET ZACHTE UITSLAG ALS MASSIEVE,
KUNNEN WIJ U NAAR KEUZE LEVEREN.**

Onze maalstenen worden vakkundig afgewerkt, vooral ook het scherp en het goed onder de rij brengen.

Ook is in ons bedrijf gelegenheid, voor hen die daar prijs op stellen, om onze stenen te zien malen.

Ook voor nieuwe Duitse blauwe stenen kunnen wij u van dienst zijn.

Voor verdere inlichtingen graag bereid.

A. H. KEES
KUNSTMOLENSTEENFABRIEK
EN MOLENAARSBEDRIJF
VALKENSWAARDEWEG 3, 5595 CA
LEENDE
TELEFOON (04906) 1207

DE GROTE ONBEKENDE GEVONDEN

Van de ingezonden gegevens voor de molenenquête was van ontvangen informatie de afzender verlopen gegaan. Na de oproep in de voorgaande Gildebrieff heeft deze zich gemeld.

De persoon in kwestie is vrijwillige molenaar L. Sprong uit Schiedam. Deze is reeds vele jaren molenaar op de molen 'Zandweg' te Rotterdam-Charlois.

VOORJAARSEXAMENS 1991

De geslaagden voor het getuigschrift van De Hollandsche Molen zijn:

dinsdag 14 mei 1991 op 'Het Vliegend Hert' te Brielle:

N. Groenheide uit Maassluis; J. de Witte uit Zoutelande en Ph. Pijnaken uit Leiden.

woensdag 22 mei 1991 op de 'Veenmolen' te Wilnis:

G. Schoumans uit Weesp; J.J.W. Klein uit Amsterdam en mevr. S. Smith uit Berlijn, (Dld.).

donderdag 30 mei 1991 op de Walmolen te Doetinchem:

A. Dijkstra uit Doetinchem; mevr. W.J.M. Hilbers uit Etten; S. Nobbenhuis uit Ochtrup en H. Nobbenhuis uit Ochtrup, (Dld.).

vrijdag 7 juni 1991 op molen 'De Hoop' te Garsthuizen:

J.H. Bergman uit Sappemeer en F.L. Humbert uit Haren.

vrijdag 14 juni 1991 op de 'Braakmolen' te Goor:

J.W. Brandriet uit Dalfsen.

dinsdag 18 juni 1991 op de standerdmolen te Nistelrode:

D. Werts uit Haps; J.W. Schober uit Arnhem en H.E. van Gameren uit Hurwenen.

Wij wensen deze gelukkigen een fijne molen toe en vele jaren plezier bij het laten draaien en het malen van 'hun' molen.

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS T.B.V. DE OPLEIDING

Informatie I t/m X	Algemene informatie over praktijk, molenzeilen, smeren, vangen, het weer, klein onderhoud, bliksemafleider e.d.
Informatie XII	De opbouw van de wipmolen en de achtkante molen (G.J. Pouw)
Informatie XVI	Waarom draaien de wieken linksom, waarom hellende bovenas en de tonmolen (E. Smit)
Informatie XIX	Molenaarservaringen (J. Kaal)
Informatie XX	Kruierwerken (G.J. Pouw)
Informatie XXI	Weercursus (P.W. Rosier KNMI)
Informatie XXII	Bovenassen (G.J. Pouw en M. van Doornik)

Het boek "Wieksystemen voor polder- en industriemolens" door G.J. Pouw behoort ook tot het lespakket en omvat o.a. de informaties VIII, IX, XIII, XIV en XV.

Bij aanmelding als lid-in-opleiding dient men dit lespakket aan te schaffen omdat dit nodig is bij de opleiding. De prijs is uiterst laag gehouden en bedraagt f 70,-.

Gratis uitgaven:

Statuten en Huishoudelijk reglement.

Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. leden-in-opleiding.

Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. geslaagde leden.

De richtlijnen voor het examen voor vrijwillig molenaar.

Modelcontract voor vrijwillige molenaars.

Folder betreffende de Gilde-verzekeringen.

Voor inlichtingen en het bestellen van de hierboven genoemde boeken enz. kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van het Gilde:

Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden. Tel. 02159-45428.

VOOR DE OPLEIDING AANBEVOLEN LITERATUUR

Molens	Ir. F. Stokhuyzen, 5e geheel herziene druk
Opleiding watermolenaar	Ing. J. den Besten Te bestellen d.m.v. storting op postgiro 139754 te Loenen a.d. Vecht van f 50,— (incl. porto).
Zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,— (excl. f 7,50 porto)
Rond zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,— (excl. f 7,50 porto)

Beide laatste boeken zijn te bestellen via: girorekening 148232 t.n.v. Rabobank Midden-Westland t.g.v. rekeningnummer 13.53.85.210 t.n.v. penningmeester cursuscommissie Barendse te Poeldijk. Bestelt u beide boeken gelijktijdig, dan is de prijs f 99,— (incl. porto).

VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN
MOLENARS

